

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри терапії, фармакології
клінічної діагностики та хімії

д. вет. наук, професор

Л.Г. Улько

08. 05 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(СІЛАБУС)

ІІІ. 03.14 ДІАГНОСТИКА І ТЕРАПІЯ
ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН

Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина»

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет - *Ветеринарної медицини*

Суми

2020 – 2021 н.р.

Робоча програма з дисципліни «Діагностика і терапія внутрішніх хвороб продуктивних тварин» для студентів за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»

Розробники:

Р.В. Долбаносова, к. вет.н., доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії

Протокол № 14 від 03 травня 2020 р.

Завідувач кафедри терапії,
фармакології, клінічної діагностики та хімії _____ Л.Г.Улько

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____ Л.Г. Улько

Декан факультету ветеринарної медицини _____ О. Л. Нечипоренко
(на якому викладається дисципліна)

Декан факультету ветеринарної медицини _____ О. Л. Нечипоренко
(до якого належить кафедра)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

_____ *Л.В. Карамієв*

Зареєстровано в електронній базі: дата: _____ 06.07. 2020 р.

© СНАУ, 2020 рік

© Долбаносова Р.В. 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 21 « <i>Ветеринарна медицина</i> » Спеціальність: 211 « <i>Ветеринарна медицина</i> »	<i>Нормативна</i>	
Модулів – 3		Рік підготовки:	
Змістових модулів: 4		2020	2021
Індивідуальне науково-дослідне завдання: -		Курс 4	
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання за семестр: аудиторних – 4,2 самостійної роботи студента – 3,8	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		16	
		Лабораторні	
		46	
		Самостійна робота	
		58	
		Індивідуальні завдання:	
Залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%): для денної форми навчання – (51,6/48,34%) (62/58).

2. Мета та завдання дисципліни

Мета:

Метою вивчення дисципліни є оволодіння студентами теоретичними і практичними знаннями та навичками з особливостей діагностики та терапії внутрішніх хвороб продуктивних тварин, вивчення основних внутрішніх незаразних хвороб продуктивних тварин їх діагностика, диференційна діагностика та лікування. Навчитись досліджувати хворих тварин, ставити діагноз, призначати і проводити лікування хвороб незаразної патології, інтерпретувати одержані результати, вміти аналізувати.

Завдання:

Набуття елементарних навичок оцінювання здоров'я тварин з урахуванням основних клінічних ознак, використовуючи стандартні та сучасні методи дослідження. Також важливим завданням є навчитися диференціювати внутрішні хвороби продуктивних тварин від інфекційних та між собою, від чого буде залежати як схема лікування так і кінцевий результат лікування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати :

- Сучасні комунікаційні та інформаційні технології при діагностиці внутрішніх незаразних хвороб продуктивних тварин;
- Методи, види, принципи терапії продуктивних тварин;
- Особливості діагностики внутрішніх хвороб продуктивних тварин.
- Основні загальні методи клінічного дослідження;
- Методи дослідження різних систем організму.
- Визначення хвороб різних органів та систем, їх діагностику, диференційну діагностику, лікування та профілактику.
- Знати шляхи подальшого використання хворих тварин і продукції, одержаної від тварин, підданих лікуванню та профілактиці.

вміти:

- Володіти методиками клінічних та лабораторних досліджень
- Проводити діагностику хвороб тварин, оформити ветеринарну документацію.
- Застосовувати види, методи, принципи терапії.
- Проводити різні маніпуляційні роботи (введення лікарських речовин в організм тварини, видаляти стороннє тіла із глотки, проведення очищення кишечника, тощо).
- Оцінювати і порівнювати біохімічні та клінічні показники здоров'я тварин.
- Призначити методи та види терапії згідно принципів комплексної терапії.
- Проводити основне клінічне дослідження тварини, виявити основні клінічні ознаки захворювання, поставити діагноз, призначити лікування, виписати рецепти, розробити профілактичні заходи.
- Обирати фірмові дієтичні готові корми згідно внутрішньої патології.

3. Програма навчальної дисципліни

Затверджено на засіданні кафедри терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії, протокол №14 від 03 травня 2020 року (апробація програми)

Змістовний модуль 1. Загальна терапія та діагностика внутрішніх хвороб продуктивних тварин

Тема 1. Основи загальної терапії.

Види і методи терапії та їх загальна характеристика. Вивчення етіотропної терапії. Вивчення патогенетичної терапії та її зв'язок з іншими видами терапії. Вивчення неспецифічної стимулювальної терапії: різновиди і механізм дії. Протеїно – та імуностимулювальна терапія.

Відпрацювання видів терапії (етіотропна, патогенетична, рефлексотерапія, замінна терапія, фармакотерапія, фітотерапія, дієтотерапія), методів терапії (фізіотерапія та фізіопрофілактика, електротерапія, гідро- та термотерапія, механотерапія), терапевтичної техніки (методи введення лікарських речовин, зондування, додаткові методи). Оформлення клінічної документації, вивчення звітності та обліку у ветеринарній медицині

Тема 2. Ознайомлення з загальною діагностикою та терапією внутрішніх хвороб продуктивних тварин.

Вивчення ролі ветеринарної науки і практики у діагностиці та терапії внутрішніх незаразних хвороб продуктивних тварин. Аналіз анамнестичних даних внутрішніх хвороб продуктивних тварин.

Особливості клінічного обстеження хворих тварин.

Вивчення основних вимог що до особистої гігієни, техніки безпеки під час дослідження та лікування тварин. Проведення диспансеризації сільськогосподарських тварин: аналіз виробничих показників, умов утримання та годівлі, визначення клінічного статусу, аналіз якості кормів, проведення лабораторних досліджень.

Тема 3. Вивчення етапів та завдань диспансеризації продуктивних тварин, її теоретичні основи.

Вивчення основних етапів та завдань диспансеризації сільськогосподарських тварин, її теоретичні основи та практичні аспекти. Особливості диспансеризації продуктивних тварин.

Змістовний модуль 2. Спеціальна патологія і терапія. Хвороби серцево-судинної, дихальної системи та системи травлення продуктивних тварин.

Тема 4. Діагностика і терапія хвороб серцево-судинної системи продуктивних тварин.

Класифікація, поширення хвороб серцево-судинної системи. Особливості діагностики хвороб серця продуктивних тварин. Основні засоби терапії при хворобах перекарда, міокарда та ендокарда. Діагностика і терапія пороків серця продуктивних тварин. Проведення дослідження тварин у разі хвороб судин: діагностика та лікування.

Тема 5. Діагностика і терапія хвороб дихальної системи продуктивних тварин.

Визначення симптомів і синдромів при хворобах органів дихання.

Діагностика і терапія хвороб бронхітів. Дослідження тварин у разі захворювання хвороби легень запального характеру: класифікація пневмоній за етіологією, ступенем ураження, характером ексудату. Вивчення катаральної пневмонії: діагноз, диференційний діагноз, лікування та профілактика, хвороби легень незапального характеру, класифікація емфізем, хвороби плеври. Класифікація пневмоній: ателектатична, метастатична, гіпостатична, аспіраційна, некротична, гнійна.

Тема 6. Діагностика і терапія хвороб системи травлення продуктивних тварин.

Поширення хвороб, синдроми захворювання органів травлення. Дослідження тварин з хворобами ротової порожнини, стравоходу, передшлунків та сичуга: гіпотонія і атонія передшлунків. Дослідження шлунка та кишок: діагностика гастриту, виразкової хвороби, гастроентериту. Особливості хвороб шлунка і кишок з синдромом кольок: розширення шлунка, катаральна ентералгія, метеоризм кишечника, застій, обтурація, механічна непрохідність та тромбоемболія. Встановлення діагнозу та проведення терапевтичних заходів.

Тема 7. Діагностика і терапія хвороб печінки і жовчних шляхів та очеревини продуктивних тварин.

Класифікація та поширення хвороб печінки. Синдроми захворювань печінки і жовчних шляхів.

Особливості діагностики та терапії гепатиту (паренхіматозний і гнійний). Гепатодистрофія (жирова і токсична, амілоїдоз печінки). Цироз печінки. Особливості діагностики та терапії хвороб жовчних шляхів продуктивних тварин: жовчнокам'яна хвороба, холецистит і холангіт.

Дослідження тварин з хворобами очеревини. Перитоніт. Водянка черевної порожнини. Диференціальна діагностика, лікування і профілактика.

Тема 8. Діагностика і терапія хвороб підшлункової залози продуктивних тварин.

Класифікація. Вивчення основних синдромів хвороб підшлункової залози: больовий, холестатичний і зовнішньосекреторної недостатності. Панкреатит, кіста і пухлини підшлункової залози, атрофія підшлункової залози особливості діагностики та терапії

Змістовний модуль 3. Спеціальна патологія і терапія. Діагностика і терапія хвороб сечової системи та хвороб, спричинених порушенням обміну речовин продуктивних тварин.

Тема 9. Діагностика і терапія хвороб нирок і сечових шляхів продуктивних тварин.

Класифікація та основні синдроми хвороб сечовидільної системи.

Особливості діагностики та терапії хвороб нирок: гломерулонефрит (нефрит), пієлонефрит та його ускладнення (пери- і паранефрит, піонефроз), абсцес нирки,

нефросклероз, нефроз (нефротичний синдром), гідронефроз. Диференціальна діагностика, лікування і профілактика хвороб нирок.

Вивчення хвороб сечових шляхів: уроцистит, нейрогенна дисфункція сечового міхура (спазм сфінктера, парез і параліч сечового міхура). Хронічна гематурія великої рогатої худоби. Захворювання нижніх відділів сечовивідних шляхів: непрохідність уретри і уретрит, встановлення діагнозу, призначення та проведення лікувально-профілактичних заходів.

Тема 10. Діагностика і терапія хвороб, що спричинені порушенням обміну речовин.

Класифікація, поширення, особливості перебігу та діагностика.

Діагностика і терапія хвороб, що зумовлені переважним порушенням білкового, вуглеводного та ліпідного обмінів: кетоз корів і овець, міоглобінурія, ожиріння, аліментарна дистрофія.

Особливості діагностики та терапії хвороб, що зумовлені порушенням обміну макроелементів: остеодистрофія (аліментарна, ензоотична, вторинна), гіпомагніємія (пасовищна тетанія), післяродова гіпофосфатемія.

Особливості діагностики та терапії хвороб, що зумовлені порушенням обміну мікроелементів. Йодна недостатність, гіпокобальтоз, гіпокупроз, недостатність цинку (параксратоз поросят), марганцю, фтору, селену. Надлишок фтору, бору, селену, нікелю, стронцію і молібдену.

Особливості діагностики та терапії хвороб, що зумовлені порушенням обміну вітамінів. Недостатність жиророзчинних вітамінів: А, D, Е, К. Недостатність водорозчинних вітамінів: тіаміну, рибофлавіну, нікотинової кислоти, піридоксину, ціанокобаламіну, аскорбінової кислоти. Гіпервітамінози А і D. Диференціальна діагностика, лікування і профілактика тварин з порушення обмінних процесів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього	у тому числі			
л		п	лаб	с.р.	
7 семестр					
Змістовний модуль 1. Загальна терапія внутрішніх хвороб продуктивних тварин					
Тема 1. Основи загальної терапії. Види та методи терапії	8	2		4	2
Тема 2. Ознайомлення з правилами клінічного та лабораторного обстеження продуктивних тварин.	6			2	4
Тема 3. Вивчення етапів та завдань диспансеризації сільськогосподарських тварин, її теоретичні основи	10	2		4	4
Разом за змістовим модулем 1	24	4		10	10
Змістовний модуль 2. Спеціальна патологія і терапія. Хвороби серцево-судинної, дихальної системи та системи травлення продуктивних тварин.					
Тема 4. Діагностика і терапія хвороб серцево-судинної системи	10	2		4	4
Тема 5. Діагностика і терапія хвороб дихальної системи продуктивних тварин	12	2		6	4
Тема 6. Діагностика і терапія хвороб системи травлення продуктивних тварин	12	2		6	4
Тема 7. Діагностика і терапія хвороб печінки, жовчних шляхів та очеревини продуктивних тварин.	10	2		4	4
Тема 8. Діагностика і терапія хвороб підшлункової залози продуктивних тварин.	8			4	4
Разом за змістовим модулем 2	52	8		24	20
Змістовний модуль 3. Спеціальна патологія і терапія. Діагностика і терапія хвороб сечової системи та хвороб спричинених порушенням обміну речовин продуктивних тварин					
Тема 9. Діагностика і терапія хвороб нирок і сечових шляхів продуктивних тварин.	22	2		6	14
Тема 10. Діагностика і терапія хвороб, що спричинені порушенням обміну речовин продуктивних тварин.	22	2		6	14
Разом за змістовим модулем 3	44	4		12	28
Усього годин	120	16		46	58

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
7 семестр		
1	<p>Тема 1. Основи загальної терапії. Види та методи терапії.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості етіотропної терапії. 2. Особливості патогенетичної терапії. 3. Особливості заміної терапії. 	2
	<p>Тема 3. Вивчення етапів та завдань диспансеризації сільськогосподарських тварин, її теоретичні основи.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета і задачі диспансеризації. 2. Визначення клінічного статусу в стаді. 3. Аналіз годівлі тварин, оцінка раціонів і якості кормів. 4. Діагностичний етап диспансеризації. 5. Терапевтичний етап диспансеризації. 	2
	<p>Тема 4. Діагностика і терапія хвороб серцево-судинної системи продуктивних тварин.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація хвороб серцево-судинної системи продуктивних тварин. 2. Особливості діагностики хвороб серцево-судинної системи продуктивних тварин. 3. Застосування етіотропної, патогенетичної та заміної терапії за хвороб серцево-судинної системи продуктивних тварин. 	2
	<p>Тема 5. Діагностика і терапія хвороб дихальної системи продуктивних тварин.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація хвороб дихальної системи продуктивних тварин. 2. Особливості діагностики хвороб дихальної системи продуктивних тварин. 3. Застосування етіотропної, патогенетичної та заміної терапії за хвороб дихальної системи продуктивних тварин. 	2
	<p>Тема 6. Діагностика і терапія хвороб системи травлення продуктивних тварин.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація хвороб системи травлення продуктивних тварин. 2. Особливості діагностики хвороб системи травлення продуктивних тварин. 3. Застосування етіотропної, патогенетичної та заміної терапії за хвороб системи травлення продуктивних тварин. 	2

	<p>Тема 7. Діагностика і терапія хвороб печінки , жовчних шляхів та очеревини продуктивних тварин.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація хвороб печінки, жовчних шляхів та очеревини продуктивних тварин. 2. Особливості діагностики хвороб печінки, жовчних шляхів та очеревини продуктивних тварин. 3. Застосування етіотропної, патогенетичної та заміної терапії за хвороб печінки, жовчних шляхів та очеревини продуктивних тварин. 	2
4	<p>Тема 9. Діагностика і терапія хвороб нирок і сечових шляхів продуктивних тварин.</p> <p>План.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація та основні синдроми хвороб сечової системи продуктивних тварин. 2. Особливості діагностики хвороби нирок і сечових шляхів. 3. Основні методи і засоби діагностики хвороб сечової системи продуктивних тварин 	2
6	<p>Тема 10. Діагностика і терапія хвороб, що спричинені порушенням обміну речовин продуктивних тварин.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація, поширення, особливості перебігу та діагностика. 2. Особливості діагностики та терапії хвороб, що зумовлені переважним порушенням білкового, вуглеводного та ліпідного обмінів: кетоз корів і овець, ожиріння, аліментарна дистрофія. 	2
Всього за 7 семестр		16

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
7 семестр		
1	Вивчення видів і методів терапії. Особливості застосування хіміотерапевтичних препаратів. Особливості застосування засобів патогенетичної терапії. Особливості застосування заміної терапії	2
2	Особливості застосування засобів патогенетичної терапії. Особливості застосування заміної терапії	2
3	Основні правила клінічних і лабораторних обстежень продуктивних тварин.	2
4	Основні етапи та завдання диспансеризації продуктивних тварин.	2
5	Особливості дослідження кормів.	2
6	Особливості діагностики і терапії хвороб серцево-судинної системи продуктивних тварин.	2

7	Діагностика і терапія хвороб судин продуктивних тварин	2
	Особливості діагностики і терапії хвороб дихальної системи продуктивних тварин.	2
	Діагностика і терапія хвороб легень запального характеру	2
	Діагностика і терапія хвороб легень не запального характеру	2
	Особливості діагностики і терапії хвороб системи травлення продуктивних тварин.	2
	Діагностика і терапія хвороб передшлунків продуктивних тварин	2
	Діагностика і терапія хвороб шлунка і кишок продуктивних тварин.	2
	Особливості діагностики і терапії хвороб печінки та жовчних шляхів продуктивних тварин.	2
	Особливості діагностики і терапії хвороб очеревини продуктивних тварин.	2
	Особливості діагностики хвороб підшлункової залози.	2
	Особливості терапії хвороб підшлункової залози.	2
	Класифікація хвороб нирок і сечових шляхів продуктивних тварин.	2
	Особливості діагностики і терапії хвороб нирок продуктивних тварин	2
	Особливості діагностики і терапії хвороб сечових шляхів продуктивних тварин	2
	Особливості діагностики і терапії хвороб, що спричинені порушенням обміну речовин продуктивних тварин.	2
	Діагностика і терапія порушення мінерального обміну продуктивних тварин.	2
	Діагностика і терапія порушення вітамінного обміну продуктивних тварин.	2
Разом		46

7. Самостійна робота

№ п/п	Назва та зміст модулів та їх елементів	Кількість годин
1	2	3
7 семестр		
1	Вивчення методів терапії: фізіотерапія, механотерапія, гідротерапія.	2
2	Основні правила при зборі анамнезу та проведенні лабораторних досліджень.	4
3	Особливості дослідження кормів та проведення лікувально-профілактичних заходів при диспансеризації	4
4	Діагностика і терапія хвороб серцево-судинної системи продуктивних тварин. Пороки серця. Хвороби судин	4
5	Діагностика і терапія хвороб дихальної системи продуктивних тварин. Хвороби легень. Хвороби плеври.	4

6	Діагностика і терапія хвороб системи травлення продуктивних тварин. Стоматит, фарингіт, параліч глотки. Запалення, параліч, звуження, розширення і спазми стравоходу. Хвороби стравоходу у дрібних тварин. Парез і паракератоз рубця. Хвороби сичуга. Абомазит	4
7	Діагностика і терапія хвороб печінки і жовчних ходів. Хвороби очеревини: перитоніт і черевна водянка	4
8	Хвороби підшлункової залози: панкреатит, атрофія та пухлини	4
9	Діагностика і терапія хвороб сечової системи продуктивних тварин. Гостра і хронічна ниркова недостатність. Нефросклероз, паранефрит, перинефрит, піонефроз, гідронефроз, абсцес нирки. Хвороби сечових шляхів: нейрогенна дисфункція сечового міхура	14
10	Діагностика і терапія хвороб, спричинених порушенням обміну речовин Ожиріння, аліментарна дистрофія. Кетоз овець. Пасовищна тетанія, післяродова гіпофосфатемія, гіпокаліємія. Йодна недостатність, гіпокупроз, недостатність селену, недостатність вітамінів групи В.	14
Разом:		58

8. Індивідуальні завдання

1. Проведення лабораторних досліджень та діагностика хвороб продуктивних тварин

9. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. *Словесні*: розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), робота з книгою (читання, виписування, складання плану, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, тощо).

1.2. *Наочні*: демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3. *Практичні*: лабораторний метод, навчально-науково виробничий комплекс СНАУ.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

2.1. *Аналітичний.*

2.2. *Методи синтезу.*

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.

3.1. *Проблемний* (проблемно-інформаційний)

3.2. *Частково-пошуковий (евристичний)*

3.3. *Дослідницький*

4. **Активні методи навчання** - використання технічних засобів навчання, використання проблемних ситуацій, екскурсії, заняття на виробництві, самооцінка

знань, імітаційні методи навчання (побудовані на імітації майбутньої професійної діяльності), використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій та інші).

5. Інтерактивні технології навчання - використання мультимедійних технологій.

10. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС
2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)
3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:
 - результати виконання та захисту лабораторних робіт;
 - експрес-контроль під час аудиторних занять;
 - самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
 - написання рефератів;
 - результати тестування;
 - письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
 - виробничі ситуації.
4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання :
 - навчально-дослідна робота;

11. Розподіл балів, які отримують студенти (залік)

Поточне тестування та самостійна робота										СРС	Разом модулі та СРС	Атестація	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	15	85 (70+15)	15	100
25			25					20					

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до виконання програми навчальної та виробничої практики. / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2002. – 70 с.
2. Методичні вказівки до самостійної роботи по внутрішніх хворобах тварин для студентів 4-го курсу факультету ветеринарної медицини на тему: «Фізіотерапія і фізіопрфілактика». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 1998. – 30 с.
3. Методичний посібник до самостійної роботи «Хвороби системи травлення». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2003. – 66 с.
4. Правила особистої гігієни і безпеки праці при дослідженні хворих тварин і надання їм лікувальної допомоги. / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2005. – 17 с.
5. «Методи терапевтичної техніки». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 1997. – 43 с.
6. «Дієтотерапія і дієтопрфілактика». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 1998. – 23 с.
7. Методичний посібник до самостійної роботи «Хвороби сечової системи». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2003. – 46 с.
8. Методичний посібник до самостійної роботи «Хвороби нервової системи». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2003. – 66 с.

- 9 Методичний посібник для самостійної роботи «Хвороби імунної системи». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2004. – 38 с.
- 10 Правила особистої гігієни і безпеки праці при дослідженні хворих тварин і надання їм лікувальної допомоги. / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2005. – 17 с.
- 11 Методичний посібник для самостійної роботи «Отруєння токсинами кормів і кормовими добавками». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2002. – 50 с.
- 12 Методичний посібник для самостійної роботи «Хвороби шкіри». / Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Скляр О.І., Мусієнко О.В., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2002. – 19 с.
- 13 Методичний посібник для самостійної роботи «Хвороби хутрових звірів». / Мусієнко О.В., Улько Л.Г., Мусієнко В.М., Кистерна О.С. – Суми: РВВ СНАУ, 2007. – 38 с.

14. Рекомендована література

№	Вид	Назва
1	Основна	Болезни молодняка сельскохозяйственных животных: Справочник / В.П.Литвин, В.И.Береза, В.Г.Скибицкий и др. – К.: Урожай, 1992. – 168 с.
2		Братюха С.И. Болезни пушных зверей. К., Урожай, 2002. – 243 с.
3		Болезни собак и кошек: Учебное пособие / С.В.Старченков. – СПб.: Лань, 2001. – 560 с.
4		Ветеринарная диспансеризация сельскохозяйственных животных: Справочник / В.И.Левченко, Н.А.Судаков. Г.Г.Харута и др.; Под ред. В.И.Левченко К.: Урожай. 1991.-304 с.
5		Внутрішні хвороби тварин / В.І.Левченко, І.П.Кондрахін, М.О.Судаков та ін.; За ред. В.І.Левченка. – Біла Церква, 2000. – Ч.1.-376 с.
6		Внутрішні хвороби тварин / В.І.Левченко, І.П.Кондрахін, В.В.Влызло та ін.; За ред. В.І.Левченка. – Біла Церква, 2014. – Ч.2. - 544 с.
7		Внутренние болезни животных / Г.Г.Щербаков, А.В.Коробов, Б.М.Анохин и др.; Под. общ. ред. Г.Г.Щербакова, А.В.Коробова. – СПб.: Лань, 2002.– 736 с.
8		Внутрішні хвороби тварин / М.О.Судаков, М.І. Цвіліховський, В.І.Береза та ін.; За ред. М.О.Судакова. – К.: Мета, 2002. – 352 с.
9		Внутрішні хвороби тварин: Практикум / М.І.Цвіліховський, В.І.Береза, В.С.Січкара та ін.; – К.: Арістей, 2004.- 140 с.
10		Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин: Практикум / В.І.Левченко, І.П.Кондрахін, Л.М.Богатко та ін.; За ред. В.І.Левченка. – Біла Церква, 2000. – 224 с.
1	Додаткова	Карпуть И.М. Иммунология и иммунопатология болезней молодняка. – Минск: Ураджай, 1993 – 288 с.
2		Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин / В.І.Левченко, В.В.Влізло, І.П.Кондрахін, та ін.; За ред В.І.Левченка. - Біла Церква, 2004. - 608 с.

3	Кондрахин И.П. Алиментарные и эндокринные болезни животных. – М.: Агропромиздат, 2012. – 256 с.
4	Мікроелементози сільськогосподарських тварин / М.О.Судаков, В.І.Береза, І.Г.Погурський та ін.; За ред. М.О.Судакова. – 2011. – 144 с.
5	Практикум по внутренним незаразным болезням животных / В.М. Данилевский, И.П.Кондрахин, А.В.Коробов и др.; Под ред. В.М.Данилевского, И.П.Кондрахина. - М.: Колос, 1992. – 271 с